



KONTEXT – att låta tingen tala

Aktiviteter, resultat och effekter

Projektsammanfattning

”KONTEXT – att låta tingen tala” har sammantaget varit ett mycket lyckat projekt som i stort uppnått de angivna målen. Att arbeta tätt tillsammans med pilotföreningar under en längre tid har varit väldigt givande och utvecklande för såväl dem som oss, lett till många produktioner som nu kan tjäna som exempel för andra samt möjliggjort en stor spridning av resultat och metoder. Eftersom föreningarna alla deltagit i samtliga utbildningar och sedan längs vägen fått direkt stöd i sitt arbete, kan de nu med ny kunskap och erfarenhet fungera som ambassadörer för de föreningar som erbjuds utbildning och handledning med start 2020.

Alla planerade utbildningar har genomförts, och ytterligare någon har tillkommit. Samtliga har varit viktiga för de deltagandes fortbildning, men också som delar av en process i vilken vi skapat berättelser och utformat metoder för hur man kan göra det.

En tryckt handledning ”Hembygdsrörelsen talar om ting – en handledning i film- och ljudproduktion”, webbaserat fördjupningsmaterial samt två online-utbildningar utgör vårt nu producerade utbildningspaket. Detta är, tillsammans med pilotföreningarnas beredvillighet att lära andra föreningar hur man skapar spännande berättelser för film och i ljud, en förutsättning för vår möjlighet att sprida metodiken vidare, primärt inom hembygdsrörelsen.

De färdiga berättelserna finns tillgängliga via YouTube samt hos de deltagande föreningarna invid föremålen, såsom planerat. Dessa kan nu fungera som inspiration för fler och andra föreningar, eller aktörer, som vill berätta historia.

Aktiviteter

Utbildningar och seminarier

- Kick-off/inspirationsresa till Mölndals stadsmuseum för samtliga medverkande i projektet.
- Heldagsutbildning ”Den goda berättelsen” för samtliga medverkande vid två tillfällen.
- Heldagsseminarium ”Tillgängligt berättande” för samtliga medverkande samt andra inbjudna från arkiv, bibliotek och museer. Samarrangemang med Studieförbundet Vuxenskolan.
- Heldagsutbildning ”Interaktivitet och digital teknik” för samtliga medverkande vid två tillfällen.
- Heldagsutbildning ”Planera en produktion” för samtliga medverkande vid två tillfällen.
- Heldagsutbildning ”Producera och redigera film med enkel teknik” för samtliga medverkande vid två tillfällen.



- Heldagsutbildning "Producera och redigera ljud med enkel teknik" för samtliga medverkande vid två tillfällen.
- Halvdagsutbildning "Utbildningsfilm" för personal och styrelse i Skånes hembygdsförbund, samverkansparter, kommundjänsmän samt Studieförbundet Vuxenskolas personal och kursledare.
- Halvdagsutbildning "Utställningsteknik för fysisk tillgänglighet".
- Finalgala och slutseminarium för samtliga medverkande. Filmpremiär, utvärdering av process och resultat, diskussion om fortsatt spridning av resultat och koncept.
- Heldagsseminarium "Så får vi tingen att tala" för samtliga medverkande, hembygdsföreningar från andra län samt andra inbjudna från arkiv, bibliotek och museer. Filmvisning, samtal om föremåls betydelser och berättelser, föreläsningar om projektet och närliggande projekt, workshop berättande, teatertabåer, boksläpp och prova-på-stationer som pilotföreningarna ansvarade för.
- Två kick-offs för samtliga medverkande. Presentationer, planer, utvärderingar, diskussioner.

Ovanstående utbildningar har samtliga varit viktiga för processen att lära sig berätta i nya media. De handgripliga kurserna "Producera och redigera film med enkel teknik" samt "Producera och redigera ljud med enkel teknik" uppskattades allra högst av pilotföreningarna, vilket också är anledningen till att vi nu omvandlar dem båda till online-utbildningar. De kommunanställda uppskattade särskilt seminariet "Tillgängligt berättande". Föreningarna anger i utvärderingen att deras förväntningar på kurserna var höga och motsvarades med råge. Studiebesöket till Mölndal, våra två kick-offs samt finalgalan med slutseminarium var av största vikt dels för att skapa en samhörighet i gruppen och bygga relationer för en fortsättning och dels för att längs vägen kunna utvärdera arbetet och hjälpa varandra vidare i processen. Slutseminariet var också helt avgörande för framtagandet av handledning och plan för det fortsatta arbetet inom hembygdsrörelsen, inte minst när det gäller pilotföreningarnas roll som ambassadörer. Seminariet "Så får vi tingen att tala", som vände sig till en större målgrupp, möjliggjorde en spridning av metoder och resultat.

Planering och produktion av berättelser

Tillsammans med samtliga pilotföreningar och kommuner fördelades arbetet initialt. Gemensamma diskussioner kring val av målgrupp, föremål, berättarperspektiv och media väckte många tankar kring vad föremål kan berätta, och hur, och ledde sedermera till arbetsplaner för varje förening. Dessa arbetsplaner visade sammantaget upp en stor bredd. Med hjälp av arbetsplanerna och med stöd av projektsamordnare och konsulter arbetade sedan varje förening vidare med planering och produktion. Manusförfattare, filmpedagoger, ljudproducenter, översättare och teckenspråkstolkare har anlåtats, och varit ett viktigt stöd, men arbetet har föreningarna gjort själva. Att detta arbete har kunnat ske parallellt med utbildningarna, och under lång tid, har varit av största vikt. Det kontinuerliga stödet från Skånes hembygdsförbund har varit essentiellt.

Utveckling av ny teknik

Tillsammans med Certec, Lunds Tekniska Högskola, har vi tagit fram en app som förvandlar en telefon till en NFC-läsare som kan spela upp videor som finns på telefonen.

Produktion av utställning

I samråd med pilotföreningarna har vi producerat en utställning som innehåller bilder på föremål och länkar till de filmer och ljud som berättar om dem.



Skapande av utbildningspaket

För att säkerställa att den metodik som arbetats fram längs vägen, tillsammans med pilotföreningarna, kan spridas har vi arbetat med ett utbildningspaket, bestående av en tryckt handledning, ett fördjupningsmaterial och online-utbildningar.

Resultat och effekter

Filmer om föremål

19 filmer om föremål är producerade av pilotföreningarna och ytterligare några är på gång. Samtliga dessa filmer är tillgängliga via Skånes hembygdsförbunds YouTube-kanal, på spellistan KONTEXT. Filmerna tjänar som goda exempel när fler föreningar nu ska filma för att berätta om kulturhistoria.

Ljudfiler om föremål

14 ljudfiler om föremål är producerade av pilotföreningarna. Också dessa är tillgängliga via YouTube-kanalen. Ljudfilerna tjänar som goda exempel när fler föreningar ska igång och producera berättelser om kulturhistoria. På YouTube finns också ett filmat föredrag från seminariet "Så får vi tingen att tala!" där projektledaren beskriver projektet, samt diverse bakom-kulisserna-material.

Ljudfiler producerade av Skånes hembygdsförbund

Skånes hembygdsförbund har själv producerat ljudfiler för våra fastigheter Biskopskällaren och Ballingstorp. Det är oklart hur Biskopskällaren, ruinerna efter ett biskopspalats från 1200-talet, användes. Vi valde därför att anlita skådespelare till att i dialog göra två olika tolkningar av detta, som kapell eller som ölkällare. På plats i källaren placerar vi en kista, som vi låtit ta fram efter medeltida förlaga. I denna lägger vi en replika av en ölkanna samt ett radband. Invid föremålen placeras QR-koder som besökaren kan skanna varvid berättelserna läses upp. Genom produktion av dessa ljudfiler har vi berättat på ett sätt, i gestaltad dialog, som ingen av pilotföreningarna valde att göra och därmed visat på fler och andra möjligheter. För gårdsmiljön Ballingstorp valde vi att låta en ljudproducent skapa en ljudmiljö av hur det kan ha låtit där 1940, när gården ännu var i bruk. Utöver detta, för att möta projektets syfte att berätta om föremål, lät vi göra inläsningar av skönlitteratur i vilka föremål som finns på gården nämns. Genom att placera QR-koder invid dessa föremål kan besökaren skanna dessa och få höra uppläsningarna, som är på dialekt. Totalt fyra ljudfiler kommer att finnas på plats. Genom att välja att knyta skönlitteratur till föremål valde vi ett sätt att berätta om föremål som ingen av pilotföreningarna gjorde och har därmed visat på fler och andra möjligheter. Bemötandet har ännu inte kunnat utvärderas eftersom materialet blev klart efter säsong.

Sammantaget är 44 produktioner färdiga eller nästintill färdiga.

"Hembygsrörelsen talar om ting – handledning i film- och ljudproduktion"

Pilotföreningarnas, och våra, samlade erfarenheter av vad som krävs för att berätta om föremål och historia i film eller med ljud ligger till grund för en tryckt handledning. I handledningen går vi igenom hela processen med att skapa film och ljud, från idé till färdig produktion. Handledningen delas ut i ett tryckt exemplar till samtliga medlemsföreningar i Skånes hembygdsförbund och finns för övriga att ladda ner som PDF på vår hemsida. Till handledningen tillkommer fördjupningsmaterial, kring t ex hur man kan arbeta med fokusgrupper eller hur man får använda andras bilder, ljud och filmer i egna produktioner. Handledningen kommer att göra det möjligt för många nya föreningar (och andra) att



sjelva lära sig att berätta med film och i ljud. Eftersom tillvägagångssättet som beskrivs är prövat av pilotföreningarna, vet vi att det är framkomlig väg.Handledningen och fördjupningsmaterialet är en del av det utbildningspaket som definierades i ansökan.

Nerladdningsbar utställning "Hembygdsrörelsen talar om ting"

Vi har skapat en utställning som är fri att ladda ner via vår hemsida, i A4 eller A3-format. Genom att skanna utställningens QR-koder kan man ta del av några av de berättelser som blivit resultatet av projektet. Utställningen består av introduktionstext, projektlogotyp, bildpar med föremål, runda bilder av föremål samt en folder med information om hur man hittar till de deltagande föreningarna. Utställningen kan visas på bibliotek, skolor, äldreboenden, museer och hos hembygdsföreningar utan kostnad. Den har hittills visats på Landskrona museum, Osby bibliotek samt vid projektets spridningsseminarium "Så får vi tingen att tala!". Den är planerad att visas och användas inom äldreomsorgen i Åstorps kommun samt på Möllegården Kultur i Burlövs kommun. Den visades också i samband med det mingeltorg som Skånes hembygdsförbund anordnade i Malmö Folkets park i september och mötte då stort intresse från förskolepersonal och personer anställda inom äldreomsorgen. Utställningen gör det möjligt att under lång tid berätta om projektet och att locka besökare till hembygdsrörelsens miljöer, men möjliggör framför allt vidare samtal om föremål och deras användning i t ex äldreomsorg och skolor samt förstås i hembygdsföreningar och på museer.

Online-utbildning filmproduktion

Vi har låtit producera en online-utbildning i hur man filmar med iPad och redigerar med i Movie. Online-materialet är baserad på den fysiska utbildningen "Producera film" och blir inom kort fritt tillgänglig på vår YouTube-kanal. Utbildningen är en del av det utbildningspaket som definierades i ansökan. Den kompletterar den skriftliga handledningen och ger steg för steg-hjälp i det praktiska arbetet.

Online-utbildning ljudproduktion

Vi har låtit producera en online-utbildning i hur man redigerar ljud i gratisprogrammet Audacity. Kursen blir inom kort fritt tillgänglig på vår YouTube-kanal. Utbildningen är en del av det utbildningspaket som definierades i ansökan. Den kompletterar den skriftliga handledningen och ger steg för steg-hjälp i det praktiska arbetet.

Ny teknik

Via samarbetet med Certec, Lunds tekniska högskola, har vi låtit producera en app som förvandlar en telefon till en NFC läsare som kan spela upp videor som finns på telefonen. Vid användning nuddar besökaren telefonens NFC läsare till en NFC-tag, och den länkade videon spelas då upp automatiskt. Med appens hjälp blir det enkelt för föreningar att samla alla sina filmade eller ljudsatta produktioner på en telefon som de lånar ut till sina besökare. Appen är internetoberoende och intuitiv. För besökaren innebär användandet av appen att de enkelt kan läsa av en kod på en skylt och snabbt få se filmen (se skyltar nedan). Samtliga producerande pilotföreningar använder sig nu av appen.

Skyltar

Vi har tagit fram skyltmallar som pilotföreningarna, och andra föreningar sedan, kan använda för att göra skyltar som sätts intill de föremål som de i film eller ljud berättar om. QR-kod och NFC-tag samt filmens eller ljudfilens namn leder besökaren till berättelsen. Att föreningarna kan använda en mall för skyltar, med tillhörande instruktioner till hur man kreerar koderna, underlättar för dem. För



besökaren skapar det en igenkänning med den sammanhängande grafiska profilen på skyltarna. Detta underlättar för dem att förstå att här finns berättelser att ta del av. Pilotföreningarna har i varierande grad hunnit få skyltarna på plats.

Låneutrustning

Via projektet har vi fått möjlighet att köpa in låneutrustning för inspelning av film och ljud, fyra uppsättningar för film och två för ljud. Dessutom finns en uppsättning strålkastare. Utrustningen har använts flitigt av pilotföreningarna och erbjuds nu övriga 94 medlemsföreningar.

Ökad kompetens hos medlemsföreningar

Projektet har utvecklat färdigheter hos medlemsföreningarna kring berättande för olika målgrupper i olika media. Vi har arbetat med frågor om vad föremål egentligen kan berätta, vilka möjligheter som finns att hitta nya tilltal och infallsvinklar, hur man kan anpassa berättandet på olika sätt för att vara angelägen och tillgänglig för fler samt hur berättandet kan anpassas till olika media.

Genom att aktivt arbeta med berättande om föremål har föreningarnas nyfikenhet på, och kunskap om, sina samlingar ökat. Flera har vittnat om hur mycket arbetet med att sätta sig in i föremålets användningsområde och historia har betytt för dem och också hur viktigt det är att hitta berättelserna, inte minst för att kunna motivera sina samlingar.

Pilotföreningarnas tekniska kompetens har ökat markant. De har lärt sig filma, spela in ljud och redigera men också fått större kunskap om möjligheterna att använda digital teknik i utställningar.

Denna markanta kompetenshöjning är till stor nytta för hembygdsrörelsen i Skåne eftersom pilotföreningarna har sagt sig villiga att fungera som ambassadörer gentemot andra hembygdsföreningar och på så vis kan sprida kompetensen vidare.

Utveckling av besöksmål

Ökad tillgänglighet till föremål och utställningar

Genom att göra det möjligt för besökare att på plats i utställningarna få berättelser om föremål har pilotföreningarna höjt kvaliteten i och tillgängligheten till sina utställningar. Det är ett arbete som endast påbörjats då föreningarna hittills arbetat med ett fåtal föremål var. Dock har många blodad tand och avser fortsätta skapa berättelser om sina samlingar. De kommunala tjänstemän som tagit del av projektet berättar att diskussioner med pilotföreningarna om fortsatt utvecklingsarbete kring besöksmålsutveckling har initierats.

Stärkta relationer

Projektet har lett till stärkta relationer mellan pilotföreningarna och deras respektive kommuner, i varierande grad. I vissa fall har de kommunanställda varit mycket aktiva såväl i utbildningar som i planerings- och produktionsarbetet hos respektive förening. I andra har de endast deltagit vid utbildningstillfällena. Samtliga deltagande kommuner säger dock att det är mycket positivt att på djupet ha fått lära känna föreningarnas platser och föremål och ser en fortsatt potential i att använda samlingarna för att locka fler att besöka hembygdsföreningarnas miljöer.



Spridning och långsiktighet

Vi avser att sprida erfarenheter och resultat från projektet och tror framför allt på en stor regional räckvidd inom hembygdsrörelsen, men också gentemot arkiv-, biblioteks- och museisektorn. Nationellt kommer vi att tala för metodiken i första hand via Sveriges hembygdsförbund och de andra hembygdsförbunden, såsom beskrivet om utbildningspaketet under rubriken "Särskilda utvärderingspunkter" ovan. Den digitalt nerladdningsbara utställningen kommer att kunna leva länge, och på flera ställen, långt efter projektet slut och vara relevant inte minst för kommuner, som kan visa och använda den på bibliotek, skolor och inom äldreomsorgen. Pilotföreningarna är mycket stolta över att ha fått vara en del av projektet och ställer mycket gärna upp och introducerar och undervisar fler och nya föreningar. Med hjälp av utbildningspaket och ambassadörer från pilotföreningarna kan arbetet med berättande i film och ljud nu bli en del av vår ordinarie verksamhet. Några av de utbildningsinsatser som genomförts inom projektet har redan, och ska framöver, genomföras igen. Vilka och i vilken ordning har pilotföreningarna tyckt till om och varit med och bestämt. Studiebesök för nya föreningar hos pilotföreningarna, för att se hur resultatet ter sig i utställningsmiljö, är planerade.

Föreningar kan också producera berättelser på egen hand, eventuellt i samarbete/samfinansiering med respektive kommun. Detta eftersom vi har valt att beskriva metoder för produktion av film och ljud som är såväl enkla som billiga. Vi tror att metodiken kommer att kunna användas och utvecklas under många år framöver.

Samarbeten

Samarbetet med medlemsföreningarna har fungerat mycket bra. Genom att vi haft en anställd projektsamordnare har varje enskild förening fått mycket handledning, vilket har varit avgörande för resultatet. Som grupp har alla deltagare i projektet haft många givande och kreativa samtals och diskussioner, såväl under utbildningar, som på kick-offs och seminarier. Att få arbeta intensivt under en längre tid med utvalda föreningar har varit väldigt givande och naturligtvis stärkt vår relation till dessa. Medlemsföreningarna har definitivt också stärkt sin relation till respektive kommun, till nytta för kommande samarbeten kring t ex turism eller pedagogik i skolan.

Kommunanställda från samtliga sex kommuner har deltagit vid utbildningarna. När det gäller deras deltagande i det mer handgripliga arbetet hos respektive förening har det sett olika ut. Det har i samtliga fall varit kommunanställda med i de urvalsdiskussioner (av föremål, perspektiv, målgrupp, media etc.) som förts i respektive förening. I flera fall har de också deltagit i planeringsarbetet gällande enskilda berättelser. Omfattningen av deras deltagande målsattes aldrig i projektplanen, annat än att de förväntades vara med i ovan beskrivna utbildningar och planeringsinsatser.

De kommunanställda talade vid utvärderingen, som gjordes i samband med slutseminariet, om att diskussioner med respektive föreningar om hur man kan använda berättelserna för att långsiktigt utveckla föreningarnas miljöer som besöksmål, har initierats. De menade att det har varit mycket positivt att genom projektet lära känna föreningarnas platser, föremål, medlemmar och kompetenser. I flera fall planeras fortsatt samverkan kring såväl föremål som turism. Projektet har också gett de anställda inspiration och kunskap att själva producera film och ljud. 20 anställda, i sex skånska kommuner, har varit aktiva i projektet, vilket är fler än förväntat.



Samverkansgruppen, bestående av Centrum för dramatik Syd, Författarcentrum Syd, FilmCentrum Syd, Studieförbundet Vuxenskolan och Certec vid Lunds tekniska högskola, har träffats vid två tillfällen för att planera utbildnings- och produktionsinsatser. Tanken var att denna grupp via sina kanaler skulle kunna koppla kompetenta konsulter till våra utbildningsinsatser. Så blev det. Utöver detta skulle gruppen också fungera rådgivande, vilket inte skedde, främst med anledning av att behovet inte förelåg vare sig för dem eller för oss. Undantaget har varit Centrum för dramatik Syd, vars regionala samordnare har varit till stort stöd i allt planeringsarbete, vid utbildningsinsatser och i metodiska/strategiska diskussioner. Samarbetet med Centrum för dramatik fortsätter framöver.

Samarbetet med Certec vid Lunds tekniska högskola, kring utvecklande av ny teknik, har också fungerat utmärkt. Tillsammans kom vi fram till en lösning som är långsiktigt hållbar såtillvida att den är möjlig för många föreningar, och deras besökare, att använda sig av också framöver. Vi har samarbetat med Certec tidigare och kommer sannolikt att göra det igen, när det är motiverat och finansiering finns.

Samarbete med Studieförbundet har bestått i att de tillhandahållit ett webbverktyg för kommunikation mellan de deltagande i projektet, kallat Learnify, samt att de varit medarrangörer till två av utbildningarna.

Lärdomar

Några av de största lärdomar föreningarna säger sig ha gjort är att berätta i film eller med ljud kräver olika slags kompetenser och därför med görs fördel i grupp, att det är bra att lägga mycket tid och energi på att planera sitt arbete, att man måste hitta fokus i en berättelse och inte försöka berätta om allt, att det är nyttigt, och ganska svårt, att arbeta med fokusgrupper och att det tar tid att lära sig ett hantverk – om än med aldrig så enkel teknik.

Maria Casagrande, projektledare